

LEXIKOLOGIE 7

Lexikální, sémantická pole

- Jost Trier, Walter Porzig, 20. a 30. léta 20. století
- lexémy neexistují izolovaně, složité vztahy, pokrytí věcných okruhů
- společná část významu lexémů - archilexém

Významové vztahy

- paradigmatické - mezi lexémy, které mohou mít ve větě funkci téhož větného členu (*pít - čaj, kávu, pivo, ...*)
- syntagmatické - mezi lexémy, které se mohou spojovat (*kočka - mňouká*)

Paradigmatické vztahy

- synonymie
 - * totožnost, podobnost
 - * oboustranná implikace, vztah symetrický vztah, tranzitivní
 - úplná, totální- všechny významové rysy shodné, domácí-cizí
 - částečná, parciální- odlišné okrajové významové rysy
 - ideografická - odlišné okrajové složky nociónálního významu
 - specifikační, např. *modrý - pomněnkový*
 - intenzifikační, např. *studený - ledový*
 - pragmatická - odlišné složky pragmatické
 - emocionální, např. *pít - chlastat*
 - stylistická - příslušnost k různým stylům, teritoriálním, sociálním prostředím, např. *dozorce - bachař*
 - * synonymické řady - dominanta: nociónální rysy, neutrální, jakýkoli kontext
- hyperonymie-hyponymie
 - * nadřazenost, podřazenost, hierarchický vztah
 - * hyperonymum - označení třídy (*strom*), hyponymum - prvek třídy (*lípa*); kohyponyma - slova souřadná (*lípa, bříza, dub, ...*)
 - * nesymetrická implikace, vztah tranzitivní
 - * vzájemná inkluze, oboustranné zahrnování:
 - intenze (obsah): hyponymum v sobě zahrnuje hyperonymum
 - extenze (rozsah): hyperonymum zahrnuje hyponymum
 - * tvorba pojmových slovníků, přírodovědná terminologie
 - * podobný vztah: meronymie - vztah části a celku, např. *dům - střecha, dveře, okno, ...*; jednotlivost - skupinovitost, např. *býk - stádo*